

บทที่ ๖

ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนาม ในสมัยต่าง ๆ

ในบทนี้เป็นการศึกษาลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามเพื่อสรุปเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกคำสรรพนาม ๒ ประเภทนี้ออกจากกัน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของฮาสเปิลแมธและไลออนส์มาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

ฮาสเปิลแมธ (๑๙๙๗) ได้ศึกษาลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามในภาษาตระกูลต่าง ๆ ทั่วโลกจำนวน ๑๐๐ ภาษาพบว่าความหมายที่อนิยมสรรพนามในภาษาต่าง ๆ มีร่วมกันนั้นมี ๕ ประการ ได้แก่

๑. ความหมายเจาะจง (specificity) หมายถึงการที่ผู้พูดกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเจาะจง โดยสิ่งที่คุณพูดกล่าวถึงจะมีความหมายเจาะจงได้ ผู้พูดต้องมีข้อสมมุติเบื้องต้น (presupposition) ว่าสิ่งนั้นมีอยู่จริงและผู้พูดสามารถบ่งชี้ (identify) สิ่งนั้นออกจากสิ่งอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันได้
๒. การรู้ข้อมูลของผู้พูด (knowledge of the speaker) เป็นความหมายที่มีความสัมพันธ์กับความหมายเจาะจง เพราะนอกจากผู้พูดจะสามารถบ่งชี้สิ่งนั้นออกจากสิ่งอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันแล้ว ยังสามารถระบุลงไปอย่างแน่ชัดได้ว่าสิ่งนั้นหมายถึงอะไร
๓. ความหมายบอกปฏิเสธ (negation) หมายถึงอนิยมสรรพนามที่ใช้แสดงความหมายปฏิเสธ โดยเฉพาะ เช่น nobody nothing nowhere แต่ในบางภาษาที่ไม่มีอนิยมสรรพนามแบบนี้ โดยเฉพาะ อนิยมสรรพนามจะมีความหมายปฏิเสธได้ต้องปรากฏในโครงสร้างที่มีกริยาวลีบอกปฏิเสธ ดังนั้นความหมายนี้จึงมีความสัมพันธ์กับรูปประโยคปฏิเสธด้วย
๔. ความหมายไม่บอกปฏิเสธ หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้แสดงความหมายในบริบทอื่นนอกเหนือไปจากความหมายบอกปฏิเสธ เช่น แสดงเงื่อนไข แสดงการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ แสดงการเปรียบเทียบ แสดงการสั่ง เป็นต้น
๕. ความหมายไม่ระบุตัวเลือก (free choice) หมายถึงคำสรรพนามที่ไม่ระบุถึงตัวเลือกตัวใดตัวหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่ใช้เพื่อบ่งบอกถึงตัวเลือกทุกตัวในประเภทเดียวกัน เช่น everyone everywhere everything เป็นต้น

ส่วนแนวคิดเรื่องปรากฏการณ์นามของ ไลออนส์ (Lyons, ๑๙๙๕ : ๑๘๗) มีดังนี้ ไลออนส์เรียกคำแสดงการถามประเภทถามเนื้อความ เช่น who whom what which when where how ว่า x-questions และเรียกประโยคคำถามแบบถามเนื้อความว่า x-interrogatives ซึ่งแตกต่างจากที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า wh-questions และ wh-sentences โดยอธิบายว่าเป็นการเรียกตามลักษณะทางตรรกวิทยา (logical structure) เนื่องจากประโยคคำถามแบบถามเนื้อความจะประกอบด้วย x ซึ่งหมายถึงข้อมูลที่ขาดหายไป และ x เป็นตัวแปรที่ถูกจำกัดขอบเขต (restricted variable) ให้อยู่ภายในประเภทของสรรพสิ่ง (ontological category) ประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น เมื่อผู้พูดใช้คำว่า who หรือ whom แสดงว่าผู้พูดต้องการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ x ซึ่งถูกจำกัดขอบเขตว่าเกี่ยวข้องกับบุคคลเท่านั้น ไม่รวมไปถึงสรรพสิ่งประเภทอื่น ๆ

ตัวอย่างประโยค Who has been eating my porridge? คำว่า who ในคำถามนี้ใช้แทน x ซึ่งเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับคน ผู้พูดถามคำถามนี้เนื่องจากไม่รู้ข้อมูลแต่คิดว่าผู้ฟังรู้จึงต้องการคำตอบจากผู้ฟังว่าในบริบทดังกล่าว x หมายถึงใคร ทั้งนี้ในการถามคำถามผู้พูดและผู้ฟังจะต้องมีข้อสมมุติเบื้องต้น (presupposition) ตรงกัน ดังนั้นในประโยคนี้ผู้พูดและผู้ฟังจึงต้องมีข้อสมมุติเบื้องต้นตรงกันว่า "มีคนกินอาหารของผู้พูดไป" หากผู้พูดและผู้ฟังมีข้อสมมุติเบื้องต้นไม่ตรงกัน ผู้ฟังก็ไม่สามารถตอบคำถามนั้นได้

นอกจากนี้ไลออนส์ยังชี้ให้เห็นว่าในตำแหน่งเดียวกับคำว่า who คำว่า someone ซึ่งเป็นอนิยมสรรพนามก็ปรากฏได้เช่นเดียวกันดังนี้ Someone has been eating my porridge. คำว่า who และ someone ต่างก็เป็นคำสรรพนามที่มีความหมายไม่ชี้เฉพาะเช่นเดียวกันและถูกจำกัดให้ใช้แทนสรรพสิ่งเฉพาะประเภทที่เกี่ยวกับบุคคลเช่นเดียวกัน แต่ someone แตกต่างจาก who เพราะเมื่อผู้พูดใช้คำว่า someone ผู้พูดไม่ได้ต้องการขอข้อมูลจากผู้ฟัง แต่เป็นการบอกให้ผู้ฟังทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในประโยคนี้ someone ใช้แทนบุคคลซึ่งไม่ได้ระบุลงไปว่าเป็นคนนี้ คนนั้น หรือคนไหน (free restricted variable) นอกจากนี้ในบริบทดังกล่าวผู้พูดและผู้ฟังไม่จำเป็นต้องมีข้อสมมุติเบื้องต้นตรงกันด้วย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปรากฏการณ์นามในภาษาไทย โดยเริ่มศึกษาจากข้อมูลในสมัยปัจจุบันก่อนเนื่องจากมีความหลากหลายมากที่สุด แล้วจึงศึกษาข้อมูลสมัยอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน

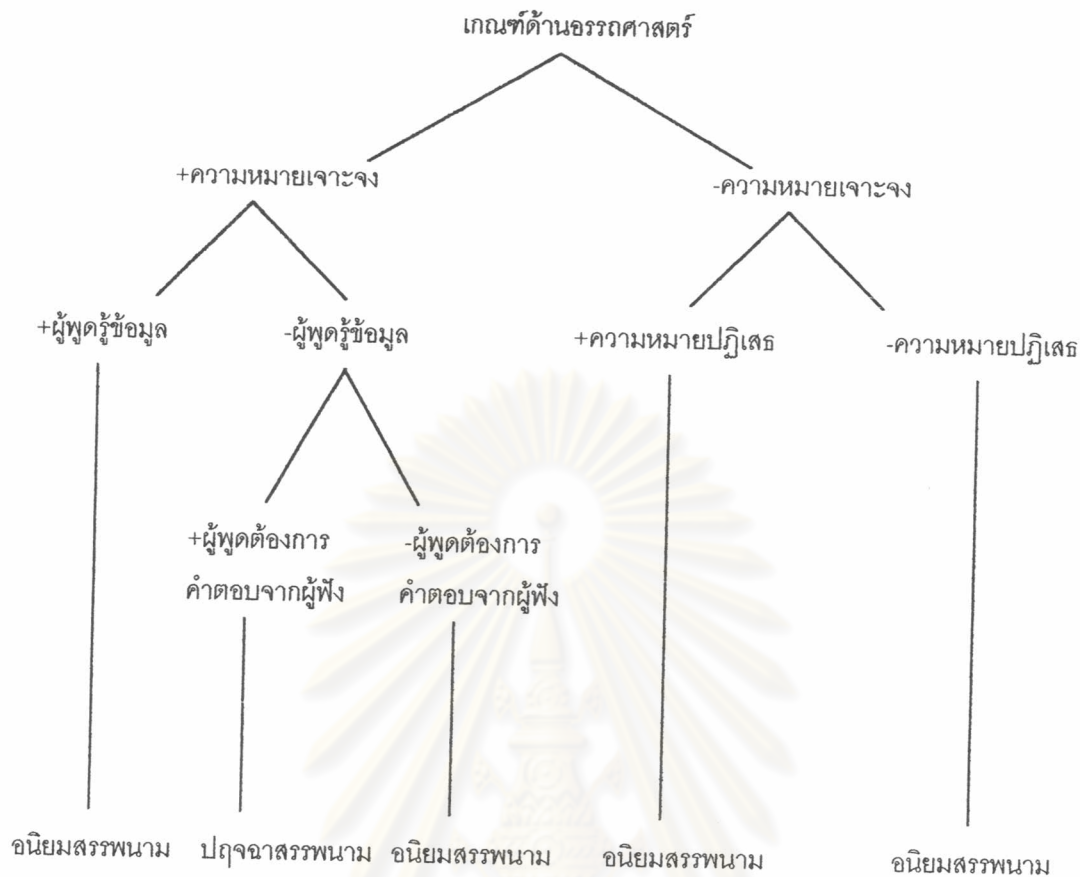
๖.๑ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในสมัยปัจจุบัน

เมื่อประมวลลักษณะทางอรรถศาสตร์ในสมัยปัจจุบันแล้วพบว่าเกณฑ์ที่สามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้มี ๔ ข้อต่อไปนี้

๑. ความหมายเจาะจง เกณฑ์ข้อนี้สามารถจำแนกปฏิเสธสรรพนามออกจากอนิยมสรรพนามได้ดังนี้
 - ๑.๑ ปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏในบริบท [+ความหมายเจาะจง]
 - ๑.๒ อนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบท [±ความหมายเจาะจง]
๒. ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว เกณฑ์ข้อนี้สามารถจำแนกปฏิเสธสรรพนามออกจากอนิยมสรรพนามได้ดังนี้
 - ๒.๑ ปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏในบริบท [-ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว]
 - ๒.๒ อนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบท [±ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว]
๓. ความหมายบอกปฏิเสธ เกณฑ์ข้อนี้สามารถจำแนกปฏิเสธสรรพนามออกจากอนิยมสรรพนามได้ดังนี้
 - ๓.๑ ปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏในบริบท [-ปฏิเสธ]
 - ๓.๒ อนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบท [±ปฏิเสธ]
๔. ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง เกณฑ์ข้อนี้สามารถจำแนกปฏิเสธสรรพนามออกจากอนิยมสรรพนามได้ดังนี้
 - ๔.๑ ปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏในบริบท [+ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
 - ๔.๒ อนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบท [-ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]

เกณฑ์ทั้ง ๔ ข้อดังกล่าวสามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากแผนภูมิจะเห็นว่าสามารถจำแนกปริบททางความหมายได้ทั้งหมด ๕ แบบ
 ปรากฏสรรพนามจะปรากฏในปริบททางความหมายได้เพียงแบบเดียว ส่วนอนิยมสรรพนามจะ
 ปรากฏได้ ๔ แบบ ต่อไปนี้

- ก. ปริบทของปรากฏสรรพนาม มีอรรถลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่
 [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูล +ผู้พูดต้องการคำตอบ]
- ข. ปริบทของอนิยมสรรพนาม มี ๔ แบบ ได้แก่
- แบบที่ ๑ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการ ได้แก่
 [+ความหมายเจาะจง +ผู้พูดรู้ข้อมูล]
- แบบที่ ๒ มีอรรถลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่
 [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูล -ผู้พูดต้องการคำตอบ]
- แบบที่ ๓ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการ ได้แก่
 [-ความหมายเจาะจง +ความหมายปฏิเสธ]
- แบบที่ ๔ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการ ได้แก่
 [-ความหมายเจาะจง -ความหมายปฏิเสธ]

ปริบททั้ง ๕ แบบนี้จะเห็นว่าปริบทของปฏจจฉาสรรพนามและปริบทของอนิยมสรรพนามแบบที่ ๒ นั้นมีลักษณะทางความหมายร่วมกัน ๒ ประการ ได้แก่ [+ความหมายเจาะจง-ผู้พูดรู้ข้อมูล] ลักษณะทางความหมายที่ต่างกันคืออนิยมสรรพนามมีอรรถลักษณะ [-ผู้พูดต้องการคำตอบ] ส่วนปฏจจฉาสรรพนามมีอรรถลักษณะ [+ผู้พูดต้องการคำตอบ] ปริบทแบบต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก. ปฏจจฉาสรรพนามปรากฏในปริบททางความหมายได้เพียงแบบเดียวดังนี้

[+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูล +ผู้พูดต้องการคำตอบ] ตัวอย่าง

(๑) “ฉันต้องระวังไว้ก่อนเพราะฉันไม่ใช่คนสวยมีเสน่ห์ ไม่ใช่ผู้หญิงในอุดมคติของผู้ชาย”

“เป็นยังไง ผู้หญิงในอุดมคติ” หนุ่มใหญ่ผิวขาวเผือดขมวดคิ้ว

“เป็นคนเรียบร้อยอ่อนหวาน เป็นแม่บ้านแม่เรือน ไม่มีปากมีเสียง ไม่ใช่คนดูร้ายกร้านโลกอย่างฉันหรอก” (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๑๑๖)

ตัวอย่างนี้คำว่า ยังไง เป็นปฏจจฉาสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความเดียว มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงลักษณะของผู้หญิงในอุดมคติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

(๒) ผู้สัมภาษณ์ : สาเหตุที่ทำให้ช่างฆ่าคนมาจากสิ่งใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณต้องเข้าใจก่อนว่าช่างไม่ใช่สัตว์กินเนื้ออย่างเสือหรือสิงโตที่จะฆ่าคนเพราะความหิว มันจะฆ่าคนต่อเมื่อคนทำให้มันโกรธแค้นเท่านั้น
(ฐานข้อมูล NECTEC)

ตัวอย่างนี้คำว่า สิ่งใด เป็นปฏจจฉาสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความซ้อน มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงสาเหตุที่ทำให้ช่างฆ่าคน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

(๓) ผู้สัมภาษณ์ : คุณหมอรู้สึกอย่างไร เมื่อช่างเชือกนี้ตายไปต่อหน้าต่อตา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หมดความมั่นใจไปเลย อยากรู้อาชีพนี้ไปทำอย่างอื่น แต่มีคนให้กำลังใจเยอะ ก็พักไปเดือนสองเดือน แล้วกลับมาเริ่มต้นใหม่
(ฐานข้อมูล NECTEC)

ตัวอย่างนี้คำว่า อย่างไร เป็นปรากฏสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความรวม มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

ข. อนิยมสรรพนามปรากฏในบริบททางความหมายได้ ๔ แบบต่อไปนี้

แบบที่ ๑ [+ความหมายเจาะจง + ผู้พูดรู้ข้อมูล] จากข้อมูลพบว่าอนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าหน่วยขยายนามหรือปรากฏในอนุประโยคขยายกริยา ตัวอย่าง

(๔) เขาเดินช้า ๆ ไปรอบ ๆ บริเวณงานเพื่อมองหาใครคนหนึ่ง แล้วในที่สุดสายตาก็หยุดที่บรูซ ลินด์เซย์ คนสนิทของคลินตันที่คบหากันมายาวนาน เขายืนมองอยู่ครู่หนึ่ง แล้วจึงตัดลินใจเดินเข้าไปหา (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

(๕) “ขอให้คุณนัยพูดถึงใครคนนั้นซักหน่อย” นักข่าวเข้าเหย้าไปถึงดาราหนุ่มที่กำลังเป็นข่าวฮือต

“ไม่ต้องกระมังคะ ตอนนี้เขาเป็นบุคคลตัวอย่าง เป็นที่สนใจของผู้คนในสังคมอยู่แล้ว มีคนพูดถึงเขาอยู่บ่อย ๆ แล้วค่ะ” (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

ตัวอย่างข้อ (๔)-(๕) คำว่า ใคร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะหมายถึงคนเพียงคนเดียวและคนที่ผู้พูดกล่าวถึงนั้นผู้พูดระบุลงไปได้แน่ชัดว่าหมายถึงใคร ในข้อ (๔) จะเห็นว่าความหมายเจาะจงได้มาจากหน่วยขยายบอกจำนวน ดังนั้น ใครคนหนึ่ง จึงเจาะจงถึงคนคนหนึ่งที่เขากำลังมองหา ซึ่งหมายถึงบรูซ ลินด์เซย์ ส่วนในข้อ (๕) ความหมายเจาะจงได้มาจากหน่วยขยายบอกการบ่งชี้ ดังนั้น ใครคนนั้น จึงเจาะจงถึงคนคนนั้น ซึ่งหมายถึงดาราหนุ่มและรู้กันดีว่าเป็นใครเพียงแต่ไม่ได้ระบุชื่อ

(๖) พักจนปัญญาด้วยเหตุผลของลุงไซ่ จึงต้องเก็บเงินลงกระเป๋ากางเกงตามเดิม เขาอยากจะสารภาพกับลุงไซ่เหลือเกินว่า ตัวเองนั้นเคยมองลุงไซ่อย่างไร แต่ไม่กล้าเพราะความอายที่จะเปิดเผยความจริงในใจ (คำพิพากษา : ๑๔๐)

ตัวอย่างนี้คำว่า อย่างไร ปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยา สารภาพ จึงเป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะคำว่า สารภาพ แสดงให้เห็นว่าผู้พูดรู้ข้อมูล

นั้นอยู่แก่ใจดีแล้ว ในบริบทนี้สิ่งที่ยากจะสารภาพก็คือการที่เคยมองลงไปด้วยความดูถูกดูแคลนนั่นเอง

แบบที่ ๒ [+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูล - ผู้พูดต้องการคำตอบ] จากข้อมูลพบว่า อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม หรือหน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๗) รัฐบาลไทยเคยมีนโยบายอีกอย่างหนึ่ง นั่นก็คือ ให้กรมประชาสัมพันธ์ไปเปิดสถานีวิทยุไว้ตามท้องถิ่น ฉะนั้นจึงจำเป็นที่สถานีท้องถิ่นเหล่านี้ต้องจัดรายการเอาเองในเวลาส่วนใหญ่ที่ออกอากาศ ตรงนี้แหละครับที่ทำให้ อะไรที่เป็นของท้องถิ่นได้ผ่านสื่อสำคัญตัวนี้ ไปถึงผู้ชมซึ่งเป็นท้องถิ่นด้วยกันได้ (ยุคสมัยไม่เชื่ออย่าลบหลู่ : ๗๖)
- (๘) บุญรอดแนะนำน้องชาย “แกเรียนพาณิชย์หรือการขายก็ได้ แกควรจะเรียนอะไรพวกนี้จบแล้วจะได้มาช่วยงานที่โรงกลิ้งได้” บุญทำรับปากเพราะได้เรียนในโรงเรียนพาณิชย์การย่อมจะดีกว่าออกมาฝึกงานช่างกลิ้งแน่ (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๑๘๐)
- (๙) จวีรุตชิปเปิดกระเป๋าเงิน คลื่นับตรอกนับเพื่อจ่ายค่าดอกไม้ อะไรอย่างหนึ่งหล่นจากกระเป๋าเงิน เขาและเธอก็มองเก็บเกือบจะพร้อมกัน (ฐานข้อมูล NECTEC)

ตัวอย่างข้อ (๗)-(๙) คำว่า อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจง เพราะกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ การปรากฏหน้าหน่วยขยายหรือหน้าอนุประโยคขยายนามเป็นการจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง ในข้อ (๗) อะไร ปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม จึงเจาะจงถึงสิ่งที่ เป็นของท้องถิ่นเท่านั้น ในข้อ (๘) อะไร ปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกการบังชี้ พวกนี้ จึงเจาะจงถึงสาขาวิชาที่อยู่ในจำพวกเดียวกับพาณิชย์การและการขายเท่านั้น ในข้อ (๙) อะไร ปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกจำนวนอย่างหนึ่ง จึงเจาะจงถึงสิ่งของเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นที่หล่นจากกระเป๋าเงิน อย่างไรก็ตามตัวอย่างทั้ง ๓ ข้อนี้ผู้พูดก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ระบุแน่ชัดลงไปว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นหมายถึงอะไร

แบบที่ ๓ [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ] จากข้อมูลพบว่าอนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธหรือปรากฏในอนุประโยคขยายกริยา ตัวอย่าง

- (๑๐) คุณนายมาไวววายว่าจินต์พาลูกเขาไปเสียหาย ลูกท่านท่านไม่เคยปล่อยห่างอก **ไม่เคยไปค้างอ้างแรมที่ไหน** ขนาดไปเรียนกรุงเทพ ฯ ยังไม่ได้ไป ต้องเรียนอยู่ที่นี้ นี่ก็หายไปเกือบอาทิตย์แล้ว" (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๓๖)
- (๑๑) หวนนึกถึงเมื่อครั้งยังบวชเณรอยู่ ไม่เคยคิดอยากวิสาสะกับสัปเหร่อไขด้วยซ้ำไป ทั้ง ๆ ที่ **แกก็ไม่เคยทำอะไรให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ** ตอนที่เขาบวชอยู่นั้นไม่มีพระ เณร หรือเด็ก วัดกินกับข้าวที่แกใส่บาตรมา (คำพิพากษา : ๑๑๒)

ตัวอย่างข้อ (๑๐)-(๑๑) คำว่า ที่ไหน อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสถานที่ใดหรือสิ่งใดโดยเฉพาะ แต่หมายถึงสถานที่ทั้งหมดหรือสิ่งทุกสิ่ง และมีความหมายปฏิเสธเพราะบริบทนี้มีความสัมพันธ์กับรูปประโยคปฏิเสธ ในข้อ (๑๐) ที่ไหน ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ หมายความว่า สถานที่ทุกแห่งนอกจากที่บ้านแล้วไม่เคยไปค้างเลยแม้แต่แห่งเดียว ในข้อ (๑๑) อะไร ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ หมายความว่าทุกสิ่งที่จะทำให้เกิดเจ็บช้ำน้ำใจนั้นไม่เคยทำเลยแม้แต่สิ่งเดียว

- (๑๒) แม้ว่าสงครามโลกจะได้รับการประกาศให้ยุติบทบาทลงอย่างสิ้นเชิงในเวลาต่อมาแล้วก็ตาม แต่ความอดอยากหิวโหยยังเป็นภาพที่เห็นกันอยู่ทั่วไป **ใครเลยจะผ่านพ้นภาวะข้าวยากหมากแพงไปได้** (ฐานข้อมูล NECTEC)

ตัวอย่างนี้ ใคร เป็นอนิยมสรรพนามแสดงความหมายปฏิเสธ แต่มีโครงสร้างแตกต่างไปข้อ (๑๐)-(๑๑) เนื่องจากคำบอกปฏิเสธและคำกริยาถูกละไป ดังนั้นโครงสร้างของปฏิเสธวลี ไม่มีใครเลย จึงเหลือเพียงกรรมและส่วนขยายกริยา ใครเลย นอกจากนี้ยังพบว่าส่วนขยายกริยาอาจถูกละไปด้วยก็ได้เหลือเพียงคำว่า ใคร เช่น ใครจะผ่านพ้นภาวะข้าวยากหมากแพงไปได้ จะเห็นว่าแม้ไม่มีกริยาวลีบอกปฏิเสธปรากฏอยู่ด้วย ใคร ก็ยังมีความหมายปฏิเสธเพราะการปรากฏชิตกันเสมอทำให้เกิดการโอนความหมายไปสู่คำที่อยู่ข้างเคียงได้

จากข้อมูลพบว่านอกจากอนิยมสรรพนามที่แสดงความหมายปฏิเสธทางตรง (direct negation) ดังกล่าวแล้ว ยังมีอนิยมสรรพนามที่แสดงความหมายปฏิเสธทางอ้อม (indirect negation) ได้เช่นกัน ตัวอย่าง

- (๑๓) วิชชุดากัตรีมีผีปาก น้ำตาลล่อเต็มหน่วยตา "ดาคงไม่ได้อยู่ในสมองของจิตแล้วละ ดาไม่รู้จะทำไม อยู่ไปวัน ๆ แต่คุณแม่ท่านก็ให้กำลังใจ บอกว่าต้องหัดวิชาชีพไว้เลี้ยงตัว ถ้าจิตไม่กลับมาหาดา ดาก็ต้องเลี้ยงตัวเองช่วยตัวเอง (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๑๗๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า ใจ เป็นอนิยมสรรพนามแสดงความหมายปฏิเสธโดยอ้อม ปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยาวลีบอกปฏิเสธ (superordinate negation) ดังนี้ ไม่รู้ / จะทำไม ดังนั้นเมื่อกริยาวลีในประโยคหลักแสดงการปฏิเสธย่อมปฏิเสธอนุประโยคที่มาขยายด้วย

- (๑๔) พักแรงเดินพลางนึกกังวลถึงข้าวเย็นที่ยังไม่ได้หุง ตอนที่มานั้นเขานึกว่าคงมาพูดเรื่องธุระ กับครูใหญ่ไม่นานนักก็กลับ ไม่นึกมาก่อนว่าจะต้องเปลี่ยนน้ำในบ่อให้ครูใหญ่ด้วย พอ ถูกใช้เข้าจริง ๆ ก็พูดไม่ออก จะบอกปัดอย่างไรได้ (คำพิพากษา : ๑๒๘)

ตัวอย่างนี้คำว่า อย่างไร เป็นอนิยมสรรพนามแสดงความหมายปฏิเสธทางอ้อม เพราะปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยาวลีดังนี้ ไม่รู้ว่า / จะบอกปัดอย่างไรได้ แต่กริยาวลี ถูกไล่ให้เหลือเพียงอนุประโยค จะบอกปัดอย่างไรได้ จะเห็นว่าแม้กริยาวลีบอกปฏิเสธจะถูกไล่ไปคำว่า อย่างไร ในอนุประโยคก็ยังคงแสดงความหมายปฏิเสธได้เพราะความหมายปฏิเสธในประโยคหลักจะถูกโอนไปให้อนุประโยคที่ปรากฏข้างเคียงกันเสมอ

- แบบที่ ๔ [-ความหมายเจาะจง -ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในประโยคเชื่อม อนุประโยค ประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถามแบบ ตอบรับปฏิเสธ หรือหน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๑๕) ผมตระหนักเสมอมาว่าการประกวดเป็นเรื่องของคนอื่น ไม่ว่าผลจะปรากฏเช่นไร ย่อมเป็นความปิติร่วมกันของคนทำงานเขียน ผมยอมรับและพร้อมจะเดินเข้าไปจับมือแสดงความยินดีต่อผู้ชนะเยี่ยงมืออาชีพคนหนึ่ง (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

ตัวอย่างคำว่า เช่นไร ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงผลการประกวดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายรวมทั้งการแพ้และการชนะ

- (๑๖) “ลูกจ้างก็คือคนที่เราจ้างมาช่วยทำงาน คนใช้นะมีแต่ในยุคโบราณคือเป็นบ่าวรับใช้ กินอยู่อาศัยนายทุกอย่างคล้าย ๆ กับทาส ผิดกันแต่ว่า ทาสลาออกไปไหน ไม่ได้ แต่คนใช้ไปได้ คนซักผ้ารีดผ้ากับเสมียนพิมพ์ตีคมีฐานะเสมอกันตามสายตาของแม่ เข้าใจไหมจ๊ะ” (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๔๘)

ตัวอย่างนี้คำว่า ไหน ปรากฏในอนุประโยค เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสถานที่ใดโดยเฉพาะ แต่หมายถึงสถานที่ใด ๆ ก็ตาม

- (๑๗) ฉันรู้หรือคนนะแม่ บุญทิงแม่เลี้ยงยังกับลูกเศรษฐี แม่เอาใจมันยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด แม่เลี้ยงลูกผู้ชายเป็นทวดา เลี้ยงลูกผู้หญิงไว้เป็นข้า (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๑๘๘)

ตัวอย่างนี้แสดงการเปรียบเทียบ คำว่า อะไร ปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกจำนวน ทั้งหมด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะแต่หมายถึงทุกสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบกัน

- (๑๘) “ถ้าพวกเราอยู่ด้วย เขาคงทำอะไรต่าง ๆ ไม่สะดวก รู้สึกว่าเขาเกรงใจพวกเรา คงไม่อยากให้คนจำนวนมากต้องมารอคคนคนเดียว พวกเราก็เลยทิ้งเขาไว้แล้วกลับมาตอนนี้แหละ” (ฐานข้อมูลNECTEC)

ตัวอย่างนี้แสดงการคาดคะเน คำว่า อะไร ปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกการไม่บังชี้ ต่าง ๆ จึงเป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงหลายสิ่งหลายอย่าง

- (๑๙) “วันนี้แม่จะไปไหนหรือเปล่าครับ” เขาถาม
“ไม่ไปหรอก เป็นห่วงบ้าน” แม่ตอบเหมือนทุกครั้งที่เขาถาม เขาไม่เข้าใจความรู้สึกของแม่ที่จริงบ้านเก่าโทรมหลังหนึ่ง ไม่มีอะไรให้นำเป็นห่วง (ฐานข้อมูลNECTEC)

ตัวอย่างนี้เป็นคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธเพราะ คำว่า ไหน ปรากฏในประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถาม หรือเปล่า เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสถานที่ใดโดยเฉพาะ แต่หมายถึงสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งก็ตาม

จากรายละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่าปริบททั้ง ๕ แบบสามารถจำแนกความหมายของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ ทั้งนี้ปริบททางความหมายจะมีความสัมพันธ์กับปริบททางวากยสัมพันธ์ด้วย

๖.๒ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในสมัยสุโขทัย

เมื่อศึกษาข้อมูลในสมัยสุโขทัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า ปริบททางความหมายที่สามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้มีน้อยกว่าสมัยปัจจุบันคือมี ๔ แบบ เป็นปริบทของปฏิเสธสรรพนาม ๑ แบบ และเป็นปริบทของอนิยมสรรพนาม ๓ แบบดังนี้

- ก. ปริบทของปฏิเสธสรรพนาม มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
 [+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- ข. ปริบทของอนิยมสรรพนาม มี ๓ แบบ ได้แก่
- แบบที่ ๑ มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
 [+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว - ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- แบบที่ ๒ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
 [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ]
- แบบที่ ๓ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
 [-ความหมายเจาะจง - ความหมายปฏิเสธ]

ปริบทต่าง ๆ ทั้ง ๔ แบบข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

- ก. ปฏิเสธสรรพนามปรากฏในปริบททางความหมายได้เพียงแบบเดียวดังนี้
 [+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูล + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง] ตัวอย่าง

- (๑) อันว่าสัตว์ทั้งหลายเที่ยวร่อนเวียนวนไปมาแลเกิดในภูมิ ๓ อันนี้แล อันใดแลชื่อภูมิ ๓ อันนั้นเล่า อันหนึ่งชื่อว่ากามภูมิ อันหนึ่งชื่อว่ารูปภูมิ อันหนึ่งชื่อว่าอรูปภูมิ (ไตรภูมิพระร่วง : ๔)

ตัวอย่างนี้คำว่า อันใด เป็นปฏิเสธสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความเดียว มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงชื่อของภูมิ ๓ ภูมิ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่มีข้อมูลและต้องการข้อมูลนั้นจากผู้ฟัง

- (๒) โจทย์ว่า น้ำอันเต็มแต่ดำนี้นั้นขึ้นไปถึงบนพรหมโลกตั้งนั้นเป็นไฉน จึงอาจารย์ผู้เฉลยนั้นว่าฉันนี้ ยังมีลมอันหนึ่งชื่ออุกเขปกวาด แลลมนี้พัดเวียนรอบเป็นสภะน้ำนั้น แลมิให้น้ำนั้นล้นปากออกมาได้เป็นธรรมดา (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๘๑)

ตัวอย่างนี้คำว่า ไฉน เป็นปจฉาสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความซ้อน มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงลักษณะหรือสภาพของน้ำที่ท่วมขึ้นไปถึงพรหมโลก ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

- (๓) ผีมีคนถาม ศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใด จึงจักสิ้น ให้แก้ว่าดังนี้ แต่ปีอันสถาปนาพระมหาคธาตุนี้ เมื่อหน้าได้สามพันเก้าสิบเก้าปี จึงจักสิ้นศาสนาพระเป็นเจ้า (จารึกนครชุม ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า เท่าใด เป็นปจฉาสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความรวม มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงระยะเวลาที่พระศาสนาจะสิ้นสุดลงในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

ข. อนิยมสรรพนามปรากฏในบริบททางความหมายได้ ๓ แบบต่อไปนี้

แบบที่ ๑ [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว -ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]

อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม ตัวอย่าง

- (๔) แลต้นกัลปพฤกษ์นั้น ผู้ใดปรารถนาจะใคร่ได้เงื่อนแลทองของแก้วแลเครื่องประดับนี้ทั้งหลาย เป็นต้นว่าเสื้อ้อยสนิมพิมพากรณกิติ แลผ้าผ่อนท่อนแพรพรรณกิติ ก็ยอมบังเกิดปรากฏขึ้นแต่ค่าคบบต้นกัลปพฤกษ์นั้น ก็ให้สำเรทธิความปรารถนาแก่ชนทั้งหลายนั้นแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๘๖)
- (๕) กล่าวถึงนครนิพพานอันประเสริฐยิ่งภูมิทั้ง ๓ นี้ แลทั้งอนันตจักรวาลอันเป็นเอกาทศมกัณฑ์โดยสังเขป ผู้ใดจะถึงแก่มหานครนิพพานนั้น บ่มีรู้ฉิบหาย บ่มีรู้แปรปรวนไปมาดังแลฝูงสัตว์ทั้งหลายอยู่ในไตรภูมินี้แล (ไตรภูมิพระร่วง : ๓๐๗)

ตัวอย่างข้อ (๔)-(๕) คำว่า ผู้ใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจง เพราะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม ซึ่งจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง ในข้อ (๔) เจาะจงถึงคนที่ปรากฏาจะใครได้เงื่อนไขของของแก้วแลเครื่องประดับทั้งหลายเท่านั้น ในข้อ (๕) เจาะจงถึงคนที่จะได้ถึงแก่มหานครนิพพานเท่านั้น อย่างไรก็ตามทั้งสองตัวอย่างนี้ผู้พูดก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ระบุแน่ชัดลงไปว่าคนที่กล่าวถึงนั้นเป็นใคร

แบบที่ ๒ [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ ตัวอย่าง

- (๖) แต่คนผู้มาอยู่ในแผ่นดินนี้ทั่วทั้งจักรวาลอันใดอันสิ่งก็ดี เมื่อแรกเกิดมาในท้องแม่อีกดี เมื่ออยู่ในท้องแม่อีกดี เมื่อออกจากท้องแม่อีกดี เมื่ออยู่ในกาลทั้ง ๓ นั้น บมิดำเนินรู้อันใดเลย (ไตรภูมิพระร่วง : ๗๗)
- (๗) มิแล้วข้าบมิดำเนินจันทรเทพบุตรนั้นเสียได้ อันว่าศึระแห่งข้าเพียงจะแตกออกเป็นเจ็ดภาคแล แม้ศึระบมิดำเนินตายแล้วยังมีชีวิตอยู่ได้ แลความสุขจะมีแต่ใดแก่ข้าเลย (ไตรภูมิพระร่วง : ๖๘)

ตัวอย่างข้อ (๖)-(๗) คำว่า อันใด ใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ และเป็นคำสรรพนามแสดงการปฏิเสธ เพราะบริบทนี้มีความสัมพันธ์กับรูปประโยคปฏิเสธ ทั้ง ๒ ตัวอย่างปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ

แบบที่ ๓ [-ความหมายเจาะจง - ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในประโยคเชื่อม ตัวอย่าง

- (๘) ซึ่งว่ารู้อันใดแล้วค่านั้นได้ แลมาอาศัยแก่ดอกไม้ทิพย์นั้นแล มิว่าเมื่อใดเห็นดอกไม้**นั้น**บานได้ จึงรู้ว่ารู้อันใด ถ้าแลว่าเห็นดอกไม้**นั้น**หุบเข้าได้ จึงรู้ว่าค่านั้นนั้นแล แลว่าอาศัยแก่ดอกไม้**นั้น**จึงรู้อันใด (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๑๗)

ตัวอย่างนี้คำว่า เมื่อใด ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงเวลาใด ๆ ก็ตาม

- (๙) กาลนั้นอันว่าเข้าสู่ชาติสาตินั้น ก็กลายเป็นเปลือกเป็นเกลบเป็นรำไปตั้งเข้าเปลือกเราบัดนี้แล อันว่าสถานที่เข้าเคยออกแลแตกเป็นข่าวสารนั้น ก็มีไต่งอกขึ้นเป็นดังเก่าเลย จึงคนทั้งหลายเห็นหลากมหัศจรรย์ตั้งนั้นแล้ว เขาจึงชุมนุมปรึกษาเจรจาฉันนี้แล้วว่า เมื่อก่อนเราปรารถนาอันใด ก็ได้ตั้งเราปรารถนา แต่ก่อนใส่เรามีได้กินอาหารก็ดี เราก็อิ่มอยู่แล (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๙๑)

ตัวอย่างนี้คำว่า อันใด ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเวลา เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ แต่หมายถึงสิ่งใดก็ตาม

จากรายละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่าปริบททั้ง ๔ แบบสามารถจำแนกความหมายของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ ทั้งนี้ปริบททางความหมายจะมีความสัมพันธ์กับปริบททางวากยสัมพันธ์ด้วย

๖.๓ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในสมัยอยุธยา

เมื่อศึกษาข้อมูลในสมัยอยุธยาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า ปริบททางความหมายที่สามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้มี ๔ แบบ เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย เป็นปริบทของปฏิเสธสรรพนาม ๑ แบบ และเป็นปริบทของอนิยมสรรพนาม ๓ แบบดังนี้

ก. ปริบทของปฏิเสธสรรพนาม มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้

[+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]

ข. ปริบทของอนิยมสรรพนาม มี ๓ แบบ ได้แก่

แบบที่ ๑ มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้

[+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว - ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]

แบบที่ ๒ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้

[-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ]

แบบที่ ๓ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้

[-ความหมายเจาะจง - ความหมายปฏิเสธ]

บริบททางความหมายแบบต่าง ๆ ข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

ก. ปฏิจจสาธरणามปรากฏในบริบททางความหมายได้เพียงแบบเดียวดังนี้

[+ความหมายเจาะจง - ผู้รู้ข้อมูล + ผู้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง] ตัวอย่าง

- (๑) ยังมีฤๅษี ๑๑ ตน ฤๅษีเป็นใหญ่ ๓ ตน ฤๅษีพิลาไลตนหนึ่ง ฤๅษีตาไฟตนหนึ่ง ฤๅษีต่างวदनหนึ่ง เป็นประธานแก่ฤๅษีทั้งหลาย ๆ ปรีชากันว่า เราท่านทั้งนี้จะให้อันใดแก่พระยาศรีธรรมมาโคกราช ฤๅษีทั้ง ๓ จึงว่าแก่ฤๅษีทั้งปวงว่าเราจะทำด้วยฤทธิทำด้วยเครื่องประดิษฐฐานเงินทองไว้จะนี้ (จดหมายเหตุสมัยอยุธยา : ๗๗)

ตัวอย่างนี้คำว่า คันไค เป็นปฏิจจสาธरणามที่ปรากฏในประโยคความเดียว มีความหมายเจาะจงเพราะหมายถึงสิ่งที่จะให้แก่พระยาศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งฤๅษีทั้งปวงยังไม่มีข้อมูลจึงปรีชากันเพื่อให้ได้ข้อมูลนั้น

- (๒) อนึ่ง มีรับสั่งให้ไปดู เรือรบญวนซึ่งอยู่หน้าเมืองนั้นจะระส่ำระสายประการใด และหมื่นฤทธิอาคนะมิได้ไปโดยพระราชดำริ ไปเผาเรือนใกล้ค่ายอ้ายเหล่าร้าย แล้วยิงปืนหน้าเรือเข้าไปให้ผิดด้วยรับสั่ง (จดหมายเหตุรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี : ๒๑๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า ประการใด เป็นปฏิจจสาธरणามที่ปรากฏในประโยคความซ้อน มีความหมายเจาะจงเพราะหมายถึงความระส่ำระสายของเรือรบญวน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดยังไม่มีข้อมูลและต้องการข้อมูลนั้นจากผู้ฟัง

- (๓) ข้าพเจ้าให้ล่ามถามนายกำปั่นต้นหนว่า แต่เมืองโยกะตราจะไปกรุงศรีวิคมนบุรีลังกาทวีปแลลมดีพัดกล้าพัดเป็นกลางพัดเบา เท่าใดจะถึง หูพระนายกำปั่นว่าเมืองโยกะตรานั้นอยู่ทิศตะวันออก กรุงศรีวิคมนบุรีลังกาไปตะวันตก ถ้าลมดีเดือนหนึ่งกับสี่วันห้าวันจึงถึง (จดหมายเหตุสมัยอยุธยา : ๖๓)

ตัวอย่างนี้คำว่า เท่าใด เป็นปฏิจจสาธरणามที่ปรากฏในประโยคความรวม มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากเมืองโยกะตราไปยังกรุงศรีวิคมนบุรีลังกา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

ข. อนิยมสรรพนามปรากฏในบริบททางความหมายได้ ๓ แบบต่อไปนี้

แบบที่ ๑ [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว -ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]

อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม ตัวอย่าง

- (๔) จิ้งต๋อสั่งให้ลูกขุนปรึกษาโทษผู้มีชื่อ ๔ คน ลูกขุนเอาคำปรึกษากราบบังคมทูลพระกรุณา ใจความให้ประหารชีวิตสิ้นทั้งโคตรโดยบทพระอัยการ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งให้ออกไปปรึกษากันก่อนว่า อย่างไรที่รอดจากความตายนั้น ให้ทำฎีกาทูลเกล้า ฯ ถวาย (จดหมายเหตุรายวันทัพ สมัยกรุงธนบุรี : ๒๕๗)
- (๕) ถ้าทรงทราบว่ามี ใครที่มีเวทมนตร์ดี ให้มหาดเล็กลอบไปทำร้ายในเวลาหลับ ถ้าไม่เป็นอันตราย ให้พามาเลี้ยงไว้เป็นข้าราชการ ชุบเลี้ยงให้เป็นมหาดเล็กใกล้ชิดพระองค์ รับสั่งใช้ให้กำบังกายออกตรวจโจรผู้ร้ายในราตรี (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๖๑)

ตัวอย่างข้อ (๔)-(๕) คำว่า อย่างไม่ ใคร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจง เพราะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม ซึ่งเป็นการจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง คำว่า อย่างไม่ เจาะจงถึงวิธีการที่จะรอดจากความตาย และคำว่า ใคร เจาะจงถึงคนที่มีเวทมนตร์ดี แต่ทั้ง ๒ ตัวอย่างนี้ผู้พูดก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ระบุแน่ชัดลงไปว่าที่กล่าวถึงนั้นเป็นวิธีการใดหรือเป็นใครแน่

แบบที่ ๒ [-ความหมายเจาะจง +ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธหรือในอนุประโยคขยายกริยา ตัวอย่าง

- (๖) อันเจ้าพระยาสุรศักดิ์นั้นฉลาดเฉลียวคมสัน ทั้งห้าวหาญชาญใจฉกรรจ์ ทั้งร้ายกาจอาจอง ดุดัน ไม่กลัวใคร (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๓๕)
- (๗) ฝ่ายเจ้าฟ้าอภัยกับเจ้าฟ้าปรเมศร์ก็ให้เอาปืนใหญ่น้อยระดมยิงเอาพระมหาอุปราชา ฯ ให้สืบว่า พระเชษฐาธิราชมีพระอาการเป็นประการใด ก็ยังไม่ได้ความ จึงให้ตั้งสงบไว้มิได้ทำการสู้รบโต้ตอบ เป็นแต่ให้ปูนบำเหน็จรางวัลให้ผู้คนที่เจ็บป่วยเพื่อจะรักษาน้ำใจไว้ (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๗๐)

ตัวอย่างข้อ (๖)-(๗) คำว่า ใคร ประการใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ และมีความหมายปฏิเสธเพราะบริบทนี้มีความสัมพันธ์กับรูปประโยคปฏิเสธ ในข้อ (๖) คำว่า ใคร ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ ส่วนในข้อ (๗) คำว่า ประการใด ปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยาวลีบอกปฏิเสธ ยังไม่ได้ความ

แบบที่ ๓ [-ความหมายเจาะจง -ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในประโยคเชื่อม ตัวอย่าง

- (๘) สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงศรีอยุธยาผู้ใหญ่พระราชทานให้เป็นอันขาดแล้ว ให้กุมบันฑูฝรั่งเศสไปตั้งอยู่ ณ เกาะแห่งใด ซึ่งไกลเมืองมฤทออกไปสิบโยชน์ ครั้นเขียนอย่างเกาะแลกว้างยาวเท่าใดเข้ามาแล้ว จะพระราชทานพระราชกำหนดสำหรับเกาะนั้นเป็นอันขาดทีเดียว (จดหมายเหตุสมัยอยุธยา : ๑๕)

ตัวอย่างนี้คำว่า เท่าใด ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเวลา เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงขนาดของเกาะว่ากว้างและยาวเท่าใดแน่ แต่หมายถึงขนาดใด ๆ ก็ตาม

- (๙) ถ้าแลผู้ใดอาจสามารถจะอยู่ในราชสมบัติ ให้สมณพราหมณ์ประชาราษฎร์เป็นสุขได้ จะยกสมบัติทั้งนี้ให้แก่บุคคลผู้นั้น แล้วข้าฯ จะไปสร้างสมณธรรมแต่ผู้เดียว ถ้ามีฉนั้น จะปรารถนาศิระและหทัยวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะให้แก่ผู้นั้น (จดหมายเหตุรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี : ๒๒๙)

ตัวอย่างนี้คำว่า ผู้ใด ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึง ผู้ใดก็ตาม

จากรายละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่าบริบททั้ง ๔ แบบสามารถจำแนกความหมายของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ ทั้งนี้บริบททางความหมายจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวากยสัมพันธ์ด้วย

๖.๔ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามในสมัย รัชกาลที่ ๑ - ๓

เมื่อศึกษาข้อมูลในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า บริบททาง
ความหมายที่สามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามออกจากกันได้มี ๔ แบบ
เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยและอยุธยา เป็นบริบทของปฤจฉาสรรพนาม ๑ แบบและเป็นบริบทของ
อนิยมสรรพนาม ๓ แบบต่อไปนี้

- ก. บริบทของปฤจฉาสรรพนาม มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
[+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว +ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- ข. บริบทของอนิยมสรรพนาม มี ๓ แบบ ได้แก่
- แบบที่ ๑ มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
[+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว -ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- แบบที่ ๒ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
[-ความหมายเจาะจง +ความหมายปฏิเสธ]
- แบบที่ ๓ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
[-ความหมายเจาะจง -ความหมายปฏิเสธ]

บริบททางความหมายแบบต่าง ๆ ข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

- ก. ปฤจฉาสรรพนามปรากฏได้ในบริบททางความหมายเพียงแบบเดียวดังนี้
[+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูล +ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง] ตัวอย่าง

- (๑) อยู่มาวันหนึ่ง สมเด็จพระร่วงเจ้าเสด็จไป ณ โรงช้าง ขึ้นทอดพระเนตรช้างพระที่นั่งอยู่บน
เกย ทอดพระเนตรเห็นมะกะโทกวาดหญ้าช้างอยู่ จึงตรัสถามนายช้างว่า อ้ายคนนี้เป็น
บุตรของผู้ใด (ราชาธิราช : ๗)

ตัวอย่างนี้คำว่า ผู้ใด เป็นปฤจฉาสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความเดียว มี
ความหมายเจาะจงเพราะหมายถึงคนที่กำลังกวาดหญ้าช้างอยู่ ผู้พูดมีข้อสมมุติเบื้องต้น
ว่าคนที่กำลังกวาดหญ้าช้างนั้นต้องเป็นลูกของใครสักคนแต่ไม่รู้ว่าเป็นใคร จึงต้องการคำตอบ
จากผู้ฟัง

- (๒) วันอังคาร เดือน ๔ ขึ้น ๖ ค่ำ เพลาเช้า พระรัตนโกษาสงพม่าซึ่งจับได้คนหนึ่งมาถวาย ทรงสั่งให้ถามว่า นายทัพนายกองพม่าซึ่งอยู่ในค่ายนั้น ปรึกษากันประการใดบ้าง พม่าให้การว่า ที่ปรึกษาจะออกมาถวายบังคมก็มีบ้าง ที่ขัดแย้งก็มีบ้าง ปรึกษามิลงกัน (พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) : ๘๙)

ตัวอย่างนี้คำว่า ประการใด เป็นปรากฏสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความซ้อน มีความหมายเจาะจงเพราะหมายถึงเรื่องที่นายทัพนายกองพม่าปรึกษากัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

- (๓) ฝ่ายสมเด็จพระมอมงกุเห็นจึงว่า เรือนมันนี้สนุกยิ่งกว่าเรือนเราอันเป็นพระยาอีก ว่าแล้วก็ กลับขึ้นมายังเรือนหลวง มิได้ออกมาจากประการใด นางอัครมเหสีจึงให้สาวใช้คนสนิทลง ไปถามเมียลักษะยาพญูว่า ท่านทั้งปวงเกิดเหตุลประการใด จึงทรงพระโกรธ (ราชาธิราช : ๓๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า ประการใด เป็นปรากฏสรรพนามที่ปรากฏในประโยคความรวม มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงสาเหตุที่ทำให้สมเด็จพระมอมงกุโกรธ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

๓. อนิยมสรรพนามปรากฏในปริบททางความหมายได้ ๓ แบบต่อไปนี้

แบบที่ ๑ [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว -ผู้พูดขอข้อมูลจากผู้ฟัง] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม ตัวอย่าง

- (๔) อนึ่ง ให้มหาดไทย ให้กลาโหมเกณฑ์นั้่งด่าน คอยห้ามพระสงฆ์ เถร เถร อย่าให้เดินเข้าไปเมื่อผูกพระอุโบสถ และผู้ใดซึ่งมิได้เป็นพนักงาน ห้ามอย่าให้เข้าไปรุมรื้อในที่เสด็จ ๆ ได้เป็นอันขาดทีเดียว (ประชุมหมายเหตุรับสั่ง ภาคที่ ๓ : ๑๗๒)

- (๕) ถ้าพระองค์ด้วงออกไปถึงเจ้าพระยาบดินทรเดชา ๆ แล้ว ก็ให้ฟังบังคับบัญชาเจ้าพระยาบดินทรเดชา ๆ ให้ชอบด้วยราชการจงทุกประการ สิ่งไรที่ชั่วที่ผิด อย่าประกอบไว้ในสันดาน อย่ากำเริบอย่าโลภกล้าให้เกินประมาณ (กระแสพระราชดำริเรื่องเมืองเขมร : ๑๔๕)

ตัวอย่างข้อ (๔)-(๕) คำว่า ผู้ใด สิ่งไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจง เนื่องจากปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตของอนิยมสรรพนาม ให้แคบลง คำว่า ผู้ใด ในข้อ (๔) หมายถึงคนที่มีได้เป็นพนักงานเท่านั้น และคำว่า สิ่งไร ในข้อ (๕) หมายถึงสิ่งที่ชั่วที่ผิดเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองตัวอย่างนี้ผู้พูดก็ไม่ได้ให้ ข้อมูลที่ระบุชัดเจนไปกว่า คนที่มีได้เป็นพนักงานนั้นเป็นใคร และสิ่งที่ชั่วที่ผิดนั้นคืออะไร

แบบที่ ๒ [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธหรือปรากฏในอนุประโยคขยายกริยา ตัวอย่าง

- (๖) อยู่มาในเวลาวันหนึ่ง สมิงมราหูและพระยาน้อยเล่นสกากัน ณ ตำหนักพระมหาเทวี สมิงมราหูจะแพ้แก่พระยาน้อย สมิงมราหูก็โกรธ ตีลูกสกาขึ้นให้กระจายสิ้นทั้งกระดาน พระยาน้อยเห็นสมิงมราหูทำดังนั้นก็ขัดพระทัย **มิได้ว่าสิ่งใด** ก็ลุกกลับไปตำหนัก (ราชาธิราช : ๘๒)
- (๗) ครั้นรุ่งเช้า ข้าพเจ้าเห็นอ้ายลาวเวียงจัน ไทคนหนึ่ง **ขึ้นมาเมื่อใด** ไม่ทราบ กับไพร่ประมาณ ๔๐ คน ปืน ๖ บอก หนอกแหลม ๑ กระสุนดินดำสำหรับล่ากิ้งลงได้คร้วสรบุรีที่หนองจอก (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓ : ๙๑)

ตัวอย่างข้อ (๖)-(๗) คำว่า สิ่งใด เมื่อใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะ และมีความหมายบอกปฏิเสธเพราะบริบทนี้มีความสัมพันธ์กับรูปประโยคปฏิเสธ ในข้อ (๖) คำว่า สิ่งใด ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ ส่วนในข้อ (๗) คำว่า เมื่อใด ปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยาวลีบอกปฏิเสธ ไม่ทราบ

แบบที่ ๓ [-ความหมายเจาะจง - ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในประโยคเชื่อม อนุประโยค ประโยคที่มีคำสั่งท้ายแสดงการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ หรือปรากฏหน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๘) ข้าพเจ้าพระตะบะขอน้อมเศียรเกล้าถวายบังคมพระบาทยุคลสมเด็จพะระมหาราชเจ้า เชียงใหม่ให้แจ้ง ด้วยแต่ก่อนข้าพเจ้าเป็นข้าพระเจ้าช้างเผือกมานานแล้ว ทุกวันนี้เข้าใจ

ขุนหมอง แม้ข้าพเจ้าจะนอนที่ใด ก็ผินเท้าไปข้างพระเจ้าข้างเฝือก ผินศีรษะมาข้างพระมหาราชเจ้าเชียงใหม่ (ราชาธิราช : ๖๕)

ตัวอย่างนี้คำว่า ที่ใด ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงสถานที่แห่งใดก็ตาม

- (๙) อนึ่ง สั่งมาแต่ก่อนให้กรมนายจ่ายข้าวสารให้พระยาพิพัฒน์โกษา ๆ ติดทำตะเกาแล้วอย่าจ่ายเลย ให้จ่ายข้าวสารให้พระยาพิทยโกษาเถิด ข้าวสารมากน้อยเท่าใด ตามหมายแต่ก่อน (ประชุมหมอยรับสั่ง ภาคที่ ๓ : ๑๕๘)

ตัวอย่างนี้แสดงการสั่ง คำว่า เท่าใด ปรากฏในอนุประโยค เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจง เพราะไม่ได้ระบุถึงข้าวสารจำนวนใดจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงจำนวนใด ๆ ก็ตาม

- (๑๐) ครั้นเพลา ๒ ยามเศษจวนจะเสด็จขึ้น ทรงทอดพระเนตรเห็นเจ้าคุณหาบนซึ่งกลับขึ้นมาแต่ปากน้ำ ทรงตรัสถามว่า ไปข้างไหนมาจนเพลานี้ มีอะไร มีใครเข้ามาถึงหรือ เจ้าคุณหาบนกราบทูลว่า ไม่มีใครเข้ามาหาได้ (จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ : ๘๐)

ตัวอย่างนี้เป็นกรถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ คำว่า ใคร ปรากฏในประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถาม หรือ เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุให้แน่ชัดลงไปว่าคนที่กล่าวถึงนั้นเป็นใคร แต่ใช้ในความหมายว่าคนใดคนหนึ่งก็ตาม

- (๑๑) คนทั้งปวงจึงปรึกษากันว่า บัดนี้บาปกรรมบังเกิดแล้ว เราจำจะต้องผู้ใดผู้หนึ่งให้บังคับบัญชา จะได้ระงับวิวาทกัน (พระราชปุจฉาในรัชกาลที่ ๑ : ๒๑)

ตัวอย่างนี้คำว่า ผู้ใด ปรากฏหน้าหน่วยขยายนาม ผู้หนึ่ง เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเนื่องจากผู้พูดไม่ได้ระบุให้แน่ชัดและยังไม่มีข้อมูลว่า ผู้ที่จะตั้งให้มาบังคับบัญชานั้นเป็นใคร จึงมีความหมายว่าคนใดคนหนึ่งก็ได้

จากรายละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่าปริบททั้ง ๔ แบบ สามารถจำแนกความหมายของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ ทั้งนี้ปริบททางความหมายมีความสัมพันธ์กับปริบททางวากยสัมพันธ์ด้วย

๖.๔ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕

เมื่อศึกษาข้อมูลในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า ปริบททางความหมายที่สามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้มี ๕ แบบ เป็นปริบทของปฏิเสธสรรพนาม ๑ แบบ และเป็นปริบทของอนิยมสรรพนาม ๔ แบบ ปริบทของอนิยมสรรพนามในสมัยนี้มีมากกว่าสมัยสุโขทัย อยุธยา และสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ซึ่งมีเพียง ๓ แบบเท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ก. ปริบทของปฏิเสธสรรพนาม มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
[+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- ข. ปริบทของอนิยมสรรพนาม มี ๔ แบบ ได้แก่
- แบบที่ ๑ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
[+ความหมายเจาะจง + ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว]
- แบบที่ ๒ มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
[+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว - ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- แบบที่ ๓ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
[-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ]
- แบบที่ ๔ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
[-ความหมายเจาะจง - ความหมายปฏิเสธ]

ปริบททางความหมายแบบต่าง ๆ ข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

- ก. ปฏิเสธสรรพนามปรากฏในปริบททางความได้เพียงแบบเดียวดังนี้

[+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูล + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง] ตัวอย่าง

- (๑) ข้าพเจ้าไม่ทันสังเกตรูป ถลันเข้าไปในห้อง หล่อนเห็นก็ตั้งใจให้สัมผัสแลชวนปราไสยตามเคย แต่เมื่อข้าพเจ้าเห็นรูปจึงถามว่า **นั่นรูปของใคร?** หล่อนนั้นช้อนรูปไม่ทัน จำต้องบอกตรงว่าเป็นรูปของคุณภักตร์ให้มา (ความไม่พยายาท : ๑๘๐)

ตัวอย่างนี้คำว่า ใคร เป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏในประโยคความเดียว มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงคนที่เป็นเจ้าของรูป ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

- (๒) ที่ให้ถือหนังสือเข้ามาทั้งนี้เพื่อจะรู้ว่า พระสงฆ์ที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกมีเท่าใด ให้พระสังฆราชแจ้งความมากับคน ๔ คนที่ถือหนังสือนี้เถิด (พระราชปจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๕๓)

ตัวอย่างนี้คำว่า เท่าใด เป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏในประโยคความซ้อน มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงจำนวนของพระสงฆ์ที่เล่าเรียนพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เขียนไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้อ่าน

- (๓) ฉันได้มีหนังสือไปถึงพระพิเทศพานิชพิชิตภักดี ณ เมืองสิงคโปร์ให้ทราบแล้วว่า เจ้าคุณจะออกไปเที่ยวอยู่ ณ เมืองมาเลเซียแลเมืองอื่น ๆ ซึ่งเป็นเขตแดนของอังกฤษชายทะเลน่าเมืองพม่า จะต้องฝากหนังสือไป ๆ มา ๆ อยู่กับเจ้าคุณจนกว่าเจ้าคุณจะกลับมา จะคิดอ่านอย่างไร จึงจะส่งหนังสือไปมาให้ได้คล่องได้เร็วกว่าเดินทางบก (พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๔ : ๖๘)

ตัวอย่างนี้คำว่า อย่างไร เป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏในประโยคความรวม มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงวิธีที่จะส่งหนังสือติดต่อกันให้เร็วขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เขียนยังไม่มีข้อมูลและต้องการคำตอบจากพระพิเทศพานิชพิชิตภักดี

ข. อนิยมสรรพนามปรากฏในบริบททางความหมายได้ ๔ แบบต่อไปนี้

แบบที่ ๑ [+ความหมายเจาะจง + ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าหน่วยขยายนามหรือปรากฏในอนุประโยคขยายกริยา ตัวอย่าง

- (๔) จึงได้มีพระราชโองการให้ขุนสุวรรณอักษรคานเข้าไปถามว่าช้ออะไรของโค พระเทพโมฬีบอกว่าช้อแท้งแล้วก็กลับข้าทวนเทศน์ใหม่ว่า เมื่อโคใช้นั้นล่องไปข้างหน้า แอกกก็เบียดเบียนซึ่งช้อแห่งโคอีกอย่างก่อนนั้น จึงได้ทรงร้องตั้งขึ้นว่าแอกเขาผูกกับอะไร พระเทพโมฬีจึงแก้ตัวได้ อ่านอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อโคใช้นั้นล่องไปข้างหน้าแอกกก็เบียดเบียนซึ่งคอกแห่งโคนั้น

จึงตรัสว่า แต่เด็ก ๆ มันก็รู้ว่าแอกไม่ได้ผูกเท้าโค ว่าอะไรอย่างนี้ คุณจิตจาง แผลกเหลวนัก (พระราชปจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๗๑)

ตัวอย่างนี้คำว่า อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกการบ่งชี้ อย่างนี้ ระบุถึงข้อความที่พระเทพโมฬีเทศน์ซึ่งผู้พูดรู้แล้วว่า ข้อความนั้นคือแอกเบียดกับข้อเท้าโค

- (๕) เสด็จยายท่านถามว่ารักยายหรือไม่รัก เราพูดตอบท่านว่ารัก ขออะไรสักสิ่งหนึ่ง ได้หรือไม่ เราเสียที่ท่าน รับว่าได้ ท่านว่าให้ยกเอาเขานี้เข้าไปตั้งในวัง ให้ท่านอาบน้ำให้สบายสักหน่อย ดูท่านโปรด สนุกมากหายประชวรทีเดียว (เสด็จประพาสไทรโยค : ๗๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกจำนวน สิ่งหนึ่ง ดังนั้น อะไรสักสิ่งหนึ่ง จึงหมายถึงเพียงสิ่งเดียว และการที่ผู้พูดจะขอสิ่งใดจากผู้อื่น ผู้พูดย่อมรู้อยู่แล้วว่าสิ่งนั้นคืออะไร ในตัวอย่างนี้สิ่งนั้นหมายถึงให้ยกกุเขานี้เข้าไปตั้งไว้ในวัง

- (๖) ตบหน้าฟุ้งได้แลเห็นว่า มันว้ายน้ำอย่างไร มันไม่ได้ว้ายแบน ๆ เช่นคนเน่าจะเป็น เช่นนั้น ว้ายตัวตั้งเอาหัวขึ้นสองมือตกาย เวลาจะหยุดพักไม่ใช่ลงไปแบน ๆ อยู่กับพื้น เอาหลังแหมะเข้าไปกับฝาเฟืองอะไรก็ได้ แล้วทิ้งเค้กัลอยอยู่เช่นนั้น ไม่เห็นลงถึงพื้น (ไกลบ้าน : ๑๐๘)

ตัวอย่างนี้คำว่า อย่างไม่ ปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยาวลีที่แสดงว่าผู้พูดรู้ข้อมูลแล้วคือ ฟุ้งได้แลเห็น จึงเป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะระบุถึงวิธีการว้ายน้ำของตะพานน้ำที่ได้เห็นมา

- แบบที่ ๒ [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูล -ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนามหรือหน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๗) แลซึ่งดูข้าไหว้นมัสการครั้งนี้คือว่าเป็นกลางว่า สิ่งใดที่ประเสริฐเป็นเอกอุตม ควรนมัสการแท้ คือควรเป็นที่นับถือเป็นเหตุให้ใจดูข้าเลื่อมใสศรัทธาแท้ ฤามีคุณุประการแก่

ดูซ้ำด้วยอุประการอันยิ่งใหญ่แท้ เป็นคุณล้ำค่ากว่าคุณทั้งปวง (ประชุมพระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๑๑๙)

ตัวอย่างนี้คำว่า สิ่งใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏ
หน้าอนุประโยคขยายนาม ซึ่งจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง หมายถึงสิ่งที่
ประเสริฐเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้พูดก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ระบุแน่ชัดลงไปว่าสิ่งที่ประเสริฐนั้น
หมายถึงอะไร

- (๘) สืบเล่าถึงเรื่องเครื่องประดับตกแต่งบ่อนนี้ งามวิจิตรเหลือเกินนัก ทั้งปั้นทั้งเขียนทั้งศิลา
ลายสลักไม้ โคมที่แขวนห้อยเพนเพื่องระย้าน่าเพลิดเพลิดจริง ๆ เดินไปเดินมากก็เห็นบร่ำ
ไปว่า มันไม่น่าเปนบ่อน น่าจะเป็นรั้วเปนวัง มีงานเด่นรำ มีอะไรทำนองนั้น
(ไกลบ้าน : ๑๙๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏ
หน้าหน่วยขยายนาม ทำนองนั้น ซึ่งเป็นการจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง
หมายถึงสิ่งที่อยู่ในประเภทหรือลักษณะเดียวกับงานเด่นรำ อย่างไรก็ตามผู้พูดก็ไม่ได้ให้
ข้อมูลที่ระบุลงไปแน่ชัดว่าสิ่งนั้นหมายถึงอะไร

- แบบที่ ๓ [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้
จะปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธหรือปรากฏในอนุประโยคขยาย
กริยา ตัวอย่าง

- (๙) หนทางที่รถไฟบางที่ต้องเข้าในภูเขา จะเป็นอุโมงค์ยาว ๑๐๐ เส้นบ้าง ๒๐๐ เส้นบ้าง
บางแห่ง ๖๐ เส้นบ้าง ๗๐ เส้นบ้าง ในอุโมงค์นั้นมีดี ไม่เห็นสิ่งใดเลย (ราชทูตไทยไป
ประเทศอังกฤษ : ๑๓)

ตัวอย่างนี้คำว่า สิ่งใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้
ระบุถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะแต่หมายถึงทุกสิ่ง และมีความหมายปฏิเสธเพราะปรากฏ
ในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ จึงหมายถึงไม่เห็นทุกสิ่ง

- (๑๐) แต่จะว่าด้วยทางทำมาหากินแล้ว พอไม่ได้คิดที่จะล่องกล่าวไปถึงเมืองอื่นตำบลอื่น ซึ่งจะได้ไปเห็นสืบไปภายหน้า จะว่าแต่ริมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนที่ได้เห็นแล้วเท่านั้น ดูประดักประเดิด แลนสาหัส ยังแลไม่เห็นว่่า ทำไมมันถึงพอกิน ตามแถบนี้จะหามาเข้าฤๅเข้าสาส์ลักแห่งหนึ่งก็ไม่มี ที่สุดจนโรมันไร่ถั่วเข้าโภชก็ไม่มี (ไกลบ้าน : ๑๕๖)

ตัวอย่างนี้คำว่า ทำไม เป็นอนิยมสรรพนาม ปรากฏในอนุประโยคซึ่งขยายกริยากริยาวลีบอกปฏิเสธ เมื่อประโยคหลักคือ ยังแลไม่เห็นว่่า เป็นประโยคปฏิเสธ จึงปฏิเสธความหมายของอนุประโยคด้วย ดังนั้น ทำไม จึงหมายความว่าเหตุผลทุกข้อยังหาไม่ได้เลยแม้แต่ข้อเดียว

แบบที่ ๔ [-ความหมายเจาะจง -ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในประโยคเชื่อม อนุประโยค หรือประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ตัวอย่าง

- (๑๑) ยังมีต้นไม้อีกอย่างหนึ่งเรียกว่าหัวใจไวยราฟ ที่ต้นนั้นแห่งที่เดียว หักเผา ๆ เหมือนไม้แห้งแต่มีดอก ถ้าฟ้าร้องจึงบาน เมื่อบานขึ้นนี้ฟ้าร้องที่พลับพลาหาคกระแจะ ดอกที่เก็บมายังบานอยู่บ้าง ตุมเสียบ้าง แต่นัยว่าถึงหักมาจากต้นแล้วอย่างนี้ ถ้าฟ้าร้องเมื่อไร ดอกนั้นจะบานได้ออก (เสด็จประพาสไทรโยค : ๘๐)

ตัวอย่างนี้คำว่า เมื่อไร ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงเวลาใด ๆ ก็ตาม

- (๑๒) การจะผิดจะชอบอย่างไร ให้ตกอยู่แก่กงสุลผู้เดียว เพราะกงสุลเปนฐานะเปนพนักงานที่จะว่ากล่าวอะไร ๆ กับคนไทยด้วยราชการทั้งปวง (พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๔ : ๘๘)

ตัวอย่างนี้เป็นการสั่ง คำว่า อย่างไร ปรากฏในอนุประโยค เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงความผิดหรือความชอบลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายรวมทั้งความผิดและความชอบลักษณะใด ๆ ก็ตาม

- (๑๓) ภรรยาข้าพเจ้าจะได้ไม้ดอกอย่างดีหลายชนิดก็ดีใจ เมื่อเกลอหิวกระเข้ากลัวยไม้อย่างหายากของข้าพเจ้ามาขึ้นรถยนต์ เกลอจึงหิวร่ำพุดกับเราผู้ไปส่งจนถึงรถยนต์ว่า "ต้องการอะไรอีกไหม?" เราสองสามีภรรยาตอบว่าพอใจ (ความไม่พยายาม : ๑๒๐)

ตัวอย่างนี้เป็นการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธเพราะปรากฏในประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถามใหม่ คำว่า อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงสิ่งอื่น ๆ นอกจากกลัวยไม้

จากรายละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่าปริบททั้ง ๕ แบบสามารถจำแนกความหมายของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ ทั้งนี้ปริบททางความหมายมีความสัมพันธ์กับปริบททางวากยสัมพันธ์ด้วย

๖.๖ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘

เมื่อศึกษาข้อมูลในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า ปริบททางความหมายที่สามารถจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้มี ๕ แบบ เช่นเดียวกับสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นปริบทของปฏิเสธสรรพนาม ๑ แบบ และเป็นปริบทของอนิยมสรรพนาม ๔ แบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ก. ปริบทของปฏิเสธสรรพนาม มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
 [+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
- ข. ปริบทของอนิยมสรรพนาม มี ๔ แบบ ได้แก่
 แบบที่ ๑ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
 [+ความหมายเจาะจง + ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว]
 แบบที่ ๒ มีอรรถลักษณะ ๓ ประการต่อไปนี้
 [+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว - ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง]
 แบบที่ ๓ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
 [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ]
 แบบที่ ๔ มีอรรถลักษณะ ๒ ประการต่อไปนี้
 [-ความหมายเจาะจง - ความหมายปฏิเสธ]

ปริบททางความหมายแบบต่าง ๆ ข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

ก. ปฏิจจสมุทฺถนามปรากฏในปริบททางความหมายได้เพียงแบบเดียวดังนี้

[+ความหมายเจาะจง - ผู้พูดรู้ข้อมูล + ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง] ตัวอย่าง

- (๑) รอยตีนเจ้าผู้ใหญ่ไม่สู้ประหลาด แต่รอยตีนเจ้าเด็กนั้น ผมเกิดมายังไม่เคยเห็นรอยตีน
ประหลาดเหมือนยังงั้นเลย
นายทองอินนั่งตัวตรงขึ้นแล้วถามว่า “เป็นยังไง”
“ยาวไม่เคยเห็นเที่ยว นี้อก็ยาว แล้วเดินจิก ๆ ดินหน่อย ๆ” (นิทานทองอิน : ๔๕๙)

ตัวอย่างนี้คำว่า ยังไง เป็นปฏิจจสมุทฺถนามที่ปรากฏในประโยคความเดียว มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงลักษณะของรอยเท้าเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดอยากรู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

- (๒) นายพันตรี : เห็นไหมละ ตาหัวคือ ปากว่าไม่กลัว ประเดี๋ยวเดียวซ้าก็ทำให้ได้สติรู้ผิด
และชอบ เออ ! เด็กที่เื่องอ้มมาอยู่ที่ไหน ?
สิบเอกป่วน : ผมให้นอนบนชั้นข้างประตูแต่แรกเข้ามา (ตาเงาะ : ๒๑๖)

ตัวอย่างนี้คำว่า ที่ไหน เป็นปฏิจจสมุทฺถนามที่ปรากฏในประโยคความซ้อน มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงบริเวณที่เอาเด็กไปวางไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดอยากรู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

- (๓) ยังมีของที่ชอบทราบบ่อยอีกอย่างหนึ่งว่า ถ้าม้าบังกะไลแพ้ม้ายักษีชนะ ใครจะเป็นผู้
ได้ผลประโยชน์มากกว่าผู้อื่น แลเสียเงินอีก ๒๐ บาทที่สนามม้า (นิทานทองอิน : ๔๐๗)

ตัวอย่างนี้คำว่า ใคร เป็นปฏิจจสมุทฺถนามที่ปรากฏในประโยคความรวม มีความหมายเจาะจงเพราะถามถึงคนที่จะได้ประโยชน์มากที่สุดในกรณีที่มีม้ายักษีชนะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

ข. อนิยมสมุทฺถนามปรากฏในปริบททางความหมายได้ ๔ แบบต่อไปนี้

แบบที่ ๑ [+ความหมายเจาะจง + ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว] อนิยมสมุทฺถนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๔) ลูกเอี่ยมมันเกี่ยวกับชีวิตพ่อนะสิลูก พ่อได้พยายามเป็นพ่อที่ดีที่สุดของหนู พ่อยังไม่เคยปรึกษาขออะไรหนูเลย คราวนี้มันเกี่ยวกับชีวิตของพ่อและชีวิตของเจ้าด้วย **เพราะอะไรนี่แหละ** แต่พ่อยังไม่บอกเจ้าไม่ได้ (ตาเงาะ : ๒๗๒)

ตัวอย่างนี้คำว่า **อะไร** เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกการบ่งชี้ **นี่แหละ** เป็นการระบุถึงเหตุผลอย่างหนึ่งซึ่งผู้พูดรู้แล้วว่าเหตุผลนั้นคืออะไร เพียงแต่ยังไม่ยอมบอก

- (๕) คุณหญิงอาจกำลังสงสัยว่า ผมเขียนจดหมายฉบับนี้ด้วยอาการเพื่อคลั่งไปบ้างหรือเปล่า ผมก็ไม่รู้เหมือนกันว่า **ผู้ที่กำลังคิดถึงใครคนหนึ่งด้วยความรู้สึกทั้งมวลที่มีอยู่ในจิตใจของเขา** แล้วก็พูดออกมาตามความสัตย์จริงใจจะนี้ จะว่าเป็นอาการเพื่อคลั่งได้หรือไม่ (ข้างหลังภาพ : ๑๔๘)

ตัวอย่างนี้คำว่า **ใคร** เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกจำนวน **คนหนึ่ง** ระบุถึงคนเพียงคนเดียวซึ่งผู้เขียนรู้ข้อมูลอยู่แล้ว และบอกเป็นนัยว่าคนคนนั้นหมายถึงคุณหญิงกิริติซึ่งเป็นผู้อ่าน

แบบที่ ๒ [+ความหมายเจาะจง -ผู้พูดรู้ข้อมูล -ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง] จากข้อมูลพบว่าอนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนามหรือปรากฏหน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๖) ประเพณีการถวายฎีกามาแต่ก่อน เป็นที่เข้าใจกันว่า **ใครที่มีความทุกข์ร้อน ให้เข้าไปตีกองใบ ๑** ซึ่งเอาไว้ที่ทิมดาบกรมวัง เมื่อเสียดอกถึงพระกรรณ ก็โปรด ฯ ให้ราชบุรุษออกมารับฎีกาเรียกกันว่า “ตีกองร้องฎีกา” (ความทรงจำสมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ : ๑๗๑)

ตัวอย่างนี้คำว่า **ใคร** เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนามซึ่งจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง หมายถึงคนที่มีความทุกข์ร้อนเท่านั้น อย่างไรก็ตามในบริบทนี้ผู้พูดก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ระบุชัดเจนไปว่าที่มีความทุกข์ร้อนเหล่านั้นเป็นใครบ้าง

- (๗) เข้าประตูชั้น ๓ ไปแล้ว มีอาลูนอาลูนอีกอันหนึ่ง ด้านหนึ่งเป็นพลับพลาใหญ่เรียกว่าสติอิงเกล เป็นที่ทำพิธีบางอย่าง เช่น สะนัสนันหรือสระสนาน มีรั้ว มีอะไรเหล่านั้น เป็นพลับพลา โถงทาสีขาว มีเสาเต็มไป โตมาก (พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๗ : ๘๘)

ตัวอย่างนี้คำว่า อะไร เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายเจาะจงเพราะปรากฏ หน้าหน่วยขยายบอกการบ่งชี้ เหล่านั้น ซึ่งจำกัดขอบเขตของอนิยมสรรพนามให้แคบลง หมายถึงสิ่งที่อยู่ในประเภทหรือลักษณะเดียวกับการแสดงรั้วว แต่ในบริบทนี้ผู้พูดก็ไม่ได้ ให้ข้อมูลที่ระบุชัดลงไปว่าสิ่งนั้นคืออะไร

- แบบที่ ๓** [-ความหมายเจาะจง + ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธหรือปรากฏในอนุประโยคขยาย กริยา ตัวอย่าง

- (๘) แต่ในพระราชพงศาวดารหน้า ๖๗๕ กล่าวว่า “ครั้นถึงวันจันทร์เดือนสี่ขึ้นสิบสี่ค่ำ ทรงพระกรุณาให้อัญเชิญพระพุทธรูปปฏิมากรแก้วมรกต จากโรงในวังเก่าปากตะวันตกกลางทรงเรือ พระที่นั่งกิ่ง มีเรือแห่เป็นขบวน ข้ามปากมาเข้าพระราชวัง อัญเชิญขึ้นประดิษฐานใน พระอุโบสถพระอารามใหม่” คงใช้คำว่า “โรง” อยู่กระนั้นเอง ส่องให้เห็นว่าพระแก้วคงอยู่ โรงเดิม ไม่ได้ย้ายไปไหน (สาส์นสมเด็จ เล่ม ๑ : ๔๔)

ตัวอย่างนี้คำว่า ไหน เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุ ถึงสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ และมีความหมายปฏิเสธเพราะปรากฏในตำแหน่งกรรม ของกริยาวลีบอกปฏิเสธ หมายความว่าไม่เคยย้ายพระแก้วไปสถานที่ใดเลยแม้แต่แห่งเดียว

- (๙) เวลานั้นสังฆราชปาลกัวยังเป็นบาทหลวงอธิการของวัดนั้น ขอบไปเฝ้าทูลถามความรู้ ภาษาและขนบธรรมเนียมไทยเนื่อง ๆ จนทรงคุ้นเคย จึงโปรด ฯ ให้สอนภาษาละตินถวาย เป็นทำนองแลกเปลี่ยนความรู้กัน จะได้ทรงศึกษาอยู่สักเท่าใด ก็ไม่ปรากฏ (ความทรงจำสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ : ๙๓)

ตัวอย่างนี้คำว่า เท่าใด เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ ระบุถึงระยะเวลาที่ทรงศึกษาอยู่ให้แน่ชัดลงไป และมีความหมายปฏิเสธเพราะปรากฏใน อนุประโยคซึ่งขยายกริยาวลี ไม่ปรากฏ หมายความว่าผู้พูดไม่ทราบข้อมูลนั้น

แบบที่ ๔ [-ความหมายเจาะจง -ความหมายปฏิเสธ] อนิยมสรรพนามที่มีความหมายแบบนี้ จะปรากฏในประโยคเชื่อม อนุประโยค ประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถาม หรือ หน้าหน่วยขยายนาม ตัวอย่าง

- (๑๐) ที่แปลกก็คือผ้าจากบาลี เขาเอาด้ายย้อมเป็นลายก่อนแล้วจึงทอ ดูจะทำยากมาก เอาด้าย มามัดเป็นรูปผืนผ้า ถ้าที่ไหนต้องการให้เป็นขาว ก็เอาผ้าหรือด้ายมัดไว้เป็นปม ๆ แล้วเอาลงย้อม ที่อยู่ในปมไม่ติดสี คงเป็นขาว (พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๗ : ๑๔๔)

ตัวอย่างนี้คำว่า ที่ไหน ปรากฏในประโยคเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงบริเวณใดบริเวณหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึง บริเวณใด ๆ ก็ตาม

- (๑๑) หม่อมฉันได้ยินคำชี้แจงเหตุที่ตักถนพระราชดำเนินพ้นจากใครก็จำตัวไม่ได้ เมื่อเร็ว ๆ อีก อย่างหนึ่งว่า เหตุที่ฟังนั้นเป็นเพราะเมื่อคิดแบบ อื่นเยอเนี่ยผู้คิดใจลอยเปลวไปขณะหนึ่ง ใช้ตัวเลขคำนวณผิดไปตัวเดียว ดูเหมือนว่าควรคูณด้วย ๓ ไปคูณด้วย ๒ แห่งเดียว ก็เลย พลาด เสียส่วนกำลังไปหมด จะจริงเท็จอย่างไร อยู่กับผู้เล่า พูลตามที่ได้ยินมา (สาส์นสมเด็จ เล่ม ๒๖ : ๑๗๖)

ตัวอย่างนี้คำว่า อย่างไร ปรากฏในอนุประโยค เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุว่าข้อความที่เล่าจริงหรือเท็จอย่างไรอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หมายรวมทั้ง สองลักษณะคือจะจริงหรือเท็จก็ตาม

- (๑๒) นายทองอินยิ้มแลนั่งนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วจึงถามต่อไป
“ที่พื้นดินแลนอกบ้านมีอะไรเป็นร่องรอยไหม”
“มีขอรบ ที่ได้ทำอนั้นดินอ่อน แลเห็นได้ว่ามีรอยเท้าหลายรอย เป็นรอยผู้ใหญ่คนหนึ่งเด็ก คนหนึ่ง ตีนเปล่า ๆ ทั้งสองคน (นิทานทองอิน : ๔๕๙)

ตัวอย่างนี้เป็นกรถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ คำว่า อะไร ปรากฏในประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ใหม เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงบางสิ่งบางอย่าง

- (๑๓) การเล่นโขนหรือ “ว้ายังโอรัง” มีคนพากย์เรื่องดาหลังคนหนึ่งเป็นคนสำคัญ เป็นผู้เคาะหีบไม่ให้สัญญาณ ให้ทำอะไรต่าง ๆ อย่างคนเคาะจังหวะดนตรีฝรั่ง เช่นให้เปลี่ยนเพลง เป็นต้น (พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๗ : ๑๐๐)

ตัวอย่างนี้คำว่า อะไร ปรากฏหน้าหน่วยขยายบอกการไม่บังชี้ ต่าง ๆ เป็นอนิยมสรรพนามที่มีความหมายไม่เจาะจงเพราะไม่ได้ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หมายถึงหลายสิ่งหลายอย่าง

จากรายละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่าปริบททั้ง ๕ แบบ สามารถจำแนกความหมายของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามออกจากกันได้ ทั้งนี้ปริบททางความหมายมีความสัมพันธ์กับปริบททางวากยสัมพันธ์ด้วย

๖.๗ สรุป

ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในสมัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ดังนี้ ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ปริบททางความหมายมีทั้งหมด ๔ แบบเช่นเดียวกัน จำแนกเป็นปริบทของปฏิเสธสรรพนาม ๑ แบบ และปริบทของอนิยมสรรพนาม ๓ แบบ ส่วนในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ สมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และสมัยปัจจุบัน ปริบททางความหมายมีทั้งหมด ๕ แบบเช่นเดียวกัน จำแนกเป็นปริบทของปฏิเสธสรรพนาม ๑ แบบและปริบทของอนิยมสรรพนาม ๔ แบบ

จะเห็นได้ว่าปริบททางความหมายของปฏิเสธสรรพนามในทุก ๆ สมัยมีเพียงแบบเดียวเท่านั้น ส่วนปริบททางความหมายของอนิยมสรรพนามในแต่ละสมัยไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นต้นมาถึงสมัยปัจจุบันมีปริบทเพิ่มขึ้นเพียงแบบเดียวคือ [+ความหมายเจาะจง + ผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว]

ในบทที่ ๗ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามต่อไป